

POPOTNIK.

List za šoló in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Važnost realnega pouka za naš narod. — Sv. Ciril in Metodij. — Leopold Volkmer. — Fr. Kraner. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Javna zahvala.

Važnost realnega pouka za naš narod.*)

Ako pretresujemo kulturno in socijalno stanje zadnjih desetletij pri omikanih narodih, primerjajoči ga onemu prejšnjih časov, zapazimo mnogo sprememb v vseh strokah človeškega življenja, ki večidel pomenijo velik napredek, marsikaj pa tudi korak nazaj.

Ne hoteč spuščati se v njih nadrobno naštevanje, omenim le, da je, kakor vam znano, mnogovrstnih iznajdeb, ki na tehniškem polju, v višji in nižji obrtniji, trgovini, poljedelstvu in gospodarstvu v obče od dne do dne dobivajo več upljiva. Če prašamo, od kod vse to, moramo odgovoriti, to je sad vednosti, plod duševnega dela modrih in učenih ali vsaj prebrisanih glav. Vrednost teh iznajdeb je pač najbolj s tem dokazana, da prodirajo med ljudstvo in to ne samo med meščane, temveč tudi v širje kroge, med tržane, vaščane in počasi celo med kmete. (Premišljevat tujak o njih slabih nasledkih, ni časa, sicer pa jih ni kriva niti vednost niti iznajdba sama ob sebi, ampak druge razmere, največ človek sam in njegove slabe lastnosti.)

Kateri pa so pogoji razširjanju in uporabljevanju vsakojakih koristnih izuajdeb in novih naprav? Reklo se bo, da sila, tista ki kola lomi, ali potreba ali pa želja, zboljšati si svoje stanje, olajšati si delo itd. Mogoče, ali meni se zdi, da to ni prvi pogoj razširjanju. Kajti neizobražen, nev eden človek gotovo čut težave svojega stanu in opravila ter goji željo, olajšati si jih; ali on ne ve kako; manjka mu duševnih in največkrat tudi gmotnih sil, s katerimi bi si predrugačil, t. j. zboljšal svoje stanje ali obranil vdarvee, ki mu jih osoda rai dovoljno ponuja,

Prvi in najvažnejši pogoj, da se začne človek posluževati pri svojih vsakdanjih opravilih zboljšanih sredstev in novih pripomočkov, je tedaj do gotove stopinje razvita duševna sposobnost, z edno besedo: probujenost.

Potrebo gmotih sil hotel bi rajše imenovati zadnjim pogojem; kajti neprobujencu so gmotne sile, da si mu jih osoda obilo nakloni, vendar le mrtvo telo, katero ne ve spraviti v krožni obtok; probujen človek pa si ve pridobiti, ako mu jih manjka.

*) Iz predavanja prof. Hauptman-a v učiteljskem društvu ptujskem dne 1. aprila t. l.

Vse to velja v povečanej meri o celih narodih, ker jih življenje ni samo od danes do jutre. Najlepši izgled narodnega probujenja so nam Čehi, ki so dospeli do take stopinje izobraženosti, da jih noben drugi narod v Avstriji ne nadkriljuje. In tudi slovenski narod se je že toliko prebudil, da je začel nabirati gmotnih sil, snovaje in prepregaje milo našo domovino z mnogoštevilnimi posojilnicami (zavodi).

Katera pa so najvažnejša sredstva do narodnega probujenja? Pustivši na stran moč časnikaštva ter slovstva, lepoznavskega kakor i poučnega, in druge posamične slučaje, ki delajo na odrasli del ljudstva, postaviti mi je pač šolo, kot sredstvo v prosep narodnega probujenja na prvo mesto in ni se mi bati pri Vas, častita gospoda, kakega ugovora. S tem da šola upliva na mladino, upliva naj silneje na ves narod in njegovo bodočnost.

Ako je toraj res, da se dobre, koristne in potrebne naprave med ljudstvom razširjajo le istomerno z njegovim probujenjem, tedaj je tudi res, da je šola ne samo najboljša prilika, temuč tudi najsvetejša dolžnot, svoj upliv porabiti tudi za realno, praktično izobraženje naroda.

Da je to našega malega národa nujna potreba, mi pač ni treba dokazovati. Ogledjmo si le delovanje sosednih nam narodov. Oni izdelujejo najrazličnejšega blaga s pomočjo umetnih strojev po čudno nizki ceni in v neizmerni množini. Blago priroma med naše ljudstvo ter vleče denar iz dežele. Ta roma na tuje, ne da bi se kedaj več vrnil. Kaj pa ima temu nasproti naše ljudstvo spraviti v denar? Pridelki naše zemlje, za katere se je v prejšnjih časih štelo lepega denarja, spravili so se na umetni način ob vrednost in če tudi to ne bi bilo, kako se hočemo meriti s tujci, ko pri nas še ni pravega duha o umnem (racionalnem) gospodarstvu? Ko še nobenemu naših kmetovalcev na misel ne pride, zabelježevati si leto na leto, kaj je zvozil na njivo in v vinograd, kaj v kašto in klet, ter potem primerjati in izračunati konečni dobiček. V tujih krajih vozijo kupljen gnoj, radninski, po več ur daleč na njive, živaljski gnoj dovaža se čez morje v Evropo.

A kako delajo naši kmetje? Gnoj se trosi po dvorišču, pohodijo ga ljudje in živina, gnojnica teče po cesti v potok, na njive pa se vozi roda tvarina; potem pa stradaje tožijo o slabih časih.

Gospoda! Čemu pravim vse to?

Mnogoteri kmet čuti, da je treba gospodarstvo predrugačiti, ali pomagati si ne ve, ker mu manjka probujenja. Probuditi, sposobnega storiti ga za umno zboljšanje svojega gospodarstva, seznaniti ga z boljšimi načini in novimi sredstvi v prid gospodarskega napredka, poučiti ga o najkoristnejšem uporabljenju svojih pridelkov itd., vse to je direktno ali indirektno naloga šole. A šola kos jo je rešiti pa le s primernim uvaževanjem realnega pouka. (O tem še pozneje.)

V dokaz, da moje besede niso izmišljene, naj navedem dva slučaju, ki kažeta, da koderkoli probujenost naroda stori korak naprej, sledi temu napredek v gospodarstvu in ta sta: hmeljarstvo v savinski dolini in pa pomnoženo sadjarstvo na več krajih slov. Štajerja. Slovensko učiteljstvo ima na tem lepih zaslug in gotovo pride čas, ko se bo narod teh zaslug zavedel in jih dostojno priznal.

Naš narod pa se probuja, kakor marsikateri drugi ne samo potem šolanja, ampak tudi po predrugačenju javnih, prometnih, družinskih in še drugih razmer. Ljudstvo zamore njih nasledke več ali manj obrniti sebi na korist. Druga pa je z uplivom, ki se mi za naš narod tako osodepoln zdi, da ne morem popopolnoma molčati o njem. Osodepoln je tim bolj, ker se vriva v naše šolstvo, ter si tako prizadeva, iz korena vničiti bitnost naroda. To je upliv tujstva.

Šola ima edino le služiti narodu. Služi-li pa šola v resnici narodu, ako se v njej šopiri tuji upliv? — Po zakonih logike in človeškega egoizma je umljivo, da tuj upliv le dela na korist tujstvu. Njegovi nasledki kažejo se na dva načina; ali — da se v mladini ne pospešuje pravi duševni razvitek ali pa da se nje probujenje yrši v takem tiru, ki jo odvrča od naroda ter jo pelja naravnost tujstvu v naročje kot njega najboljše pospešitelje. Naj taka mladina v poznejših letih stoji pasivna ali naj dela aktivno, oboje bo le tujstvu na korist.

Ako pa se med narodom, posebno tako malem kakor je naš, zoper delovanje večine pojavlja pasivnost ali celo očitna nasprotnost, tedaj je to velika ovira narodovemu napredku, duševnemu kakor gmotnemu.

Kjer vlada v šoli tuji upliv, taka šola ne služi celóti narodovi, ampak le njegovim nasprotnikom. Res nas vsakdanja skušnja uči, da v takih krajih, kjer je v šoli prevladal tuji upliv, najhitreje propada slov. kmet.*)

Odstraniti te pogubne nam odnošaje, treba bo še mnogo vstrajnih in skupnih naporov vsega naroda, počenši od najviše inteligence do prostega kmeta.

Vam pa, gospoda, kot zastopnikom inteligence med narodom, bi danes posebno rad tri reči na srce položil

Prva: Kakor veste, zbuja se narod najbolj vspešno po dobrem šolskem pouku za vse lepo, dobro in koristno. In vi, ki Vam je v varstvo in vzgojo izročen pomladanski cvet narodovega naraščaja, ste zraven duhovna prvi buditelji naroda, prvi stavitelji bodočnosti in sreče njegove. V teh besedah je vsa odgovornost Vašega težavnega posla.

Kaj pa Vam daje moč, da vestno nosite breme svojih dolžnosti? Je-li strah pred višjimi? Nikakor ne! Le malovrednež je, ki se k delu sili iz strahu pred kaznijo. Ali morda up do posebnega plačila? Mi vsi vemo, kako redko prisije zlato solnce slov. učitelju? Kaj tedaj je? Gospoda! To je neka posebna sila; ž njeno pomočjo odstranjuje učitelj zmagonosno vse zapreke in neugodnosti svojega posla; ona mu je nevsahljivi izvir vedne vstrajnosti in energije. Ž njo pridobiva si rahločuteča srea nežne mladine, ona je nerazrušljiva vez med učiteljem in učencem. — Ta elementarna sila je ljubezen do naroda.

Vem, da ljubite svoj narod. Zategadel je mojim besedam samo namen, zagotoviti Vas, da ste na pravem potu. Ta zavest naj Vas navdaja tudi v bodoče, da delate neutrujeno, neustrašljivo naprej na šolskem polju za blagor vsega naroda. Čim gorša bo Vaša ljubezen, tim več žlahtnega sadu rodil bo Vaš trud.

Druga: Ljubezen do naroda uči Vas, najnatančneje spoznavati prave potrebe naroda; saj ste vsak dan ž njim v dotiki. Zato tudi dobro veste, koliko

*) Znan mi je slučaj, da je zadnja leta eden edini tujec-pokupil ob jezikovni meji nad sto kmečkih posestev.

je naš narod po 1000letnem hlapčevanju zaostal v splošnem izobraženju za drugimi narodi in kakšen je vsled tega pritisk od neprijazne nam strani. Hoče-li narod kljubu temu povzdigniti se na častno mesto, — in da to hoče, je dovolj jasno dokazal — tedaj mora nadomestiti, kar je zamudil, to pa na isti način, po katerem so si drugi narodi priborili duševnih in gmotnih sil, t. j. pridobiti si mora višje izobraženosti.

V to mu je treba še mnogo več duševne hrane nego je ima do zdaj. Ne morem trditi, da bi imel moralne hrane čez mero, ali realne hrane mu je vsakako premalo. Brez intenzivnega realnega pouka ne more naš narod tekmovati z drugimi. Vzrok temu je duševni preobrat sedajnega stoletja.

In tu, gospoda, odprto je Vašemu delovanju široko polje. Vam, in edino le Vam je največ prilike, narod realno izobraževati, podajati mu s živo besedo in praktičnimi izgledi potrebnih znanosti, da si na polju, v vinogradu, v kleti in hlevu vrvna svoja opravila po najbolj racionalnem načinu ter si priskrbi potrebnih in koristnih pripomočkov. Le Vam je mogoče, s primernim realnim poukom v šoli mladino toliko predramiti, da se bo še pozneja leta zanimala za ta predmet ter segala tudi po knjigah in spisih realistične vsebine, ki jih med ljudstvo spravlja društvo sv. Mohora in pa naši časniki. Zatoraj Vam kličem, uvažujte realistični pouk kolikor Vam le razmere in postave dopuščajo.

Vsaka stroka je za splošno izobraženje enako važna, prirodopisje, prirodoslovje, kemija itd., posebno pa je treba kemije, če hočemo našega kmeta naučiti, kako mu je umno gospodariti, da bode prideloval take pridelke, ki se smejo po svoji kakovosti meriti s tujimi.

Nova berila Vam dajejo dovolj povoda. Nalašč sem bil zopet pregledal njih prirodoslovno tvarino, ter sem našel, da je v njih prav mnogo gradiva. Zastopano je vsako večje poglavje prirodoslovja; precejšno število podmetov je obširneje obdelanih, na marsikaj pa je pisatelj s prstom pokazal, kar lahko služi učitelju kot kažipot, naj dotične stvari nadrobneje razjasnuje.

(Opomba o razyrstitvi gradiva v berilih.)

Tretja: Če si hoče naš narod popolnoma zagotoviti svojo existencijo, če noče, da ga sosedje za toliko prehité, da bi jih sploh nikoli dojeti ne mogel, mora zamujeno nadomestiti kak najhitreje, po najkračji poti. In tudi temu smotru ima naša šola pripomoči. Tudi ona ima našo mladino izobraževati po takem načinu, ki vodi naravnost, brez vseh ovinkov, do zaželjenega cilja, do splošne izobraženosti.

To je šole sveta dolžnot, sicer ona ne služi narodu v pravem pomenu besede. Katera pa je ta najkračja pot?

Gospoda! Pedagogika vseh izobraženih narodov kaže jo nam z lapidarnimi črkami, Vam vsem je dobro znana, moško ste se že potegovali za njo. A čudno je to, da kedar se hočemo mi posluževati aksiomatične te resnice, takrat ona ne velja. Zanikujejo nam jo ravno tisti, ki se nam povsod usiljujejo na svetilnik.

Ta nenaravni stan našega šolstva odpraviti, po sedajni šolski ustavi učiteljem ni mogoče, temveč narod sam ima v tej zadevi prvo besedo. (Tako se je še letos izrazil minister).

Kjer pa se je narod odločil v ravno nasprotnem smislu ali pa odločitev malomarno prepustil drugim, tam ni — pravega probujenja, (tam se je s hodom a ne z žlico,) tam še narod ne pozna tiste najkrajše poti, ki ga naj hitreje dovede do potrebnega izobraževanja.

Kazati narodu to edino pravo pot — učiteljstvu ni samo mogoče, temveč njegova sveta dolžnost. Zatoraj spet kličem Vam vsem, ki imate srečo, poučevati v dragi nam materinščini, porabite to zlato priliko vestno in dosledno, z glavo in srcem, z gorečo ljubeznijo in neskončno potrpežljivostjo.

Ako je načelo materinščine pravo, vseh Vaš mora biti sijajen. Vaši učenci prekositi morajo učence polovičarskih šol po poštenem vedenju in po lepih znanostih. Potem bo narod sam spoznal, katere šole so boljše.

To djanstveno dokazati bo velika domoljubna zasluga. Izgijili boste narod zayeden in tako izobražen, da bo sposoben, zamujeno popraviti in zmožen, pomagati si v vsaki sili.

Sv. Ciril in Metodij,

ustvaritelja in utemeljitelja sl. književnosti.

(Dalje.)

Constantin je vedel, da ima sè svojim bratom biti še neolikanim Slovanom učitelj in blagovestnik. Dobro mu je bilo znano, da ne boče možno olike med Slovani povzdigniti in nje trdno podpreti, ako ne more žive besede s pismom pospeševati. Mislil je torej, kako bi bilo možno Slovanom azbuko prirediti, v katerej bi ne manjkalo pesebnih znamenij za mnoge, Slovanom posebič lastne glasovo. In res! Priredil je za Slovane azbuko, glagolico imenovano, ki ugaja natančno razmeram slovanskih glasov do najmanjših razločkov. Ko se mu je bilo to posrečilo, je prestavil sv. evangelij v jezik svojih novih ovčic. Laška celo zanesljiva legenda v sedmem poglavju izrečno priča, da sta sveta brata eyangeljske knjige y moravskem jeziku pisane že sè seboj na Moravsko prinesla. Tudi ostanke svetega Klementa sta sveta brata se seboj v Moravijo vzela. Laška in panonska legenda trdita, da se sv. brata nikakor nista na poti mudila, med tem, ko bolgarska legenda pripoveduje, da sta gredoč Bolgarom pridigovala in njihovega kneza Borisa krstila, kar pa celo nič verjetno ni. Ludovik Nemški se je bil namreč leta 863. z Bolgari zvezal, naj bi oni ž njim vred Moravljane zgrabili. Rastislav pa se je zvezal z byzantinskim cesarjem, da bi ta Bolgare prijel, ko bi se hoteli nad Moravljane vzdigniti. V takih razmerah pač ni verjetno, da bi bila sv. brata, katera so gotovo tudi poslanci Rastislavovi spremljali, potovala skozi Bolgarijo. Eno leto pozneje so pač Bolgari odstopili od Nemčije in se sprijaznili z grškim carom, pa takrat sta bila sv. brata že v Moraviji.

Razmere v Moraviji za sveta brata niso bile preveč ugodne. Ona sta bila mešnika izhodnje cerkve, ne pa rimske; poklical nju ni nobeden škof; ona nista prišla med nevernike, nego med narod, ki je bil večinoma krščanski, in prišla sta v deželo, ki je bila cerkveni oblasti pasovskega škofa podvržena. Manjkalo jima je torej duhovskega znanja, torej tudi potrebne duhovenske oblasti imela nista. To učenima in pobožnima bratoma nikako ni moglo neznano biti. Brez dovoljenja pasovskega škofa se nista smela nobene cerkvene službe hapiti in duhovskih opravil ne izvrševati. Verjetno je, da so tudi v pasovski škofiji veljale iste določbe ko v solnograški, o katerih nam poroča Anonymus: „Neque presbyter aliunde veniens plus tribus mensibus ibi ausus est colere officium, priusquam suam dimissoriam episcopo praesentaverit epistolam“. Morala sta torej pri pasovskem škofu dovoljenja prositi, da sta smela božjo službo v njegovej škofiji opravljati pa svetstva deliti. To njuno prošnjo je pač tudi Rastislav podpiral; škof pasovski pa tudi ni imel izgovora, zakaj bi njune prošnje ne uslišal. Če se je tudi Rastislav upiral Ludoviku Nemškemu, je moral vendar za zdaj oblast škofovo spoštovati, ker bi bil sicer rimskega papeža razdražil, in bi ne bil mogel nič več upati, da bi mu za njegovo deželo kedaj posebnega škofa dovolil. Škof pa bratoma ni mogel prošnje odbiti, ker je njuna pobožnost in učenost toliko slovela.

Ko sta potrebno dovoljenje dobila, začela sta sveta brata posluževati se svojih duhovenskih oblasti kot mešnika. Vso svojo pozornost sta obrnila na to, da bi si med Slovani samimi izredila toliko zmožnih mladenčev, da bi imela pozneje pri svojem apostolskem delu potrebnih pomočnikov. Take mladenče sta torej podučevala v latinskem in slovenskem jeziku, v cerkvenih obredih in molitvah, in sta nje vodila v združnem pobožnem življenju in v vsem, česar je bodočim duhovnim pastirjem treba. Pridno sta pa tudi učila narod, ter sta vestno trebila iz njega plevel verskih zmot, in sta marljivo sejala seme besede božje. Da bi bila že zdaj službo v slovenskem jeziku opravljala, o tem ni nobenega sledu.

Čeravno torej sveta brata nista imela nobenih posebnih oblasti, je bilo vendar-le njuno od kneza samega podpirano delovanje jako imenitno in plodovito. Med vsemi v slovenski deželi delujočimi duhovniki sta samo le ona dva narodni jezik popolnoma umela; zato sta pa tudi le ona dva besedo božjo v domačem jeziku gladko in lahko razumljivo razlagala. Prestavila sta pa tudi velik del svetega pisma v jezik učencev svojih, in sta v ravno tistem jeziku pripravila tudi druge, pri službi božji potrebne knjige. To uspešno delovanje svetih bratov na Moravskem je trajalo štiri in pol leta in je latinskim, narodnega jezika nezmožnim duhovnikom zelo mrzelo; zdelo se jim je, da nje hoče knez tem načinom iz dežele odpraviti. Rastislav pa je želel, naj bi upliv svetih bratov le še rasel. Glavni namen Rastislavov je bila v prvi vrsti cerkvena neodvisnost njegovih dežel; po njih je upal s časom doseči tudi neodvisnost v političnih stvareh. Rastislav je torej želel, naj bi se svetima bratoma škofovski red podelil.

Ta želja se je pa zamogla edino le v Rimu vresničiti. Ludovik Nemški je bil z vojno močjo leta 864. upornega Rastislava premagal, ki je zdaj uvidel,

da mu je politična neodvisnost še nedosegljiva; pač pa je upal cerkveno neodvisnost doseči.

Tudi sveta brata sama sta gotovo želela, naj bi Rim njuno delovanje potrdil in odobril. Rastislav in sveta brata, vsi trije so se torej pismeno obrnili do rimske stolice, da bi se pred svetim očetom spričali o dosedanjem delovanju svojem. Na to je papež Miklavž I. sveta brata v Rim pozval. Brž sta se odpravila na pot, in sta tudi nekatere svojih učencev seboj vzela, o katerih sta namreč mislila, da bi bili vredni posvečenja.

Ker pa je papež Miklavž I. malo pred prihodom svetih bratov umrl, je njegov naslednik Hadrijan II., ko se je prepričal o pravovernosti svetih bratov, in da sta rimski stolici odkritosrčno vdana, podelil obema škofovsko posvečenje, in je tako vstregel želji Rastislavovi.

Constantinu se je pri škofovskem posvečenju nadelo ime Ciril. Novi škof pa je tudi bolehal in moči njegove so naglo pešale; že štirideseti den po svojem posvečenju je v Rimu zamrl, in sicer 14. februarja 868. leta. Vsled papeževega ukaza se je mrtvaškega opravila za rajnim morala vdeležiti vsa rimska duhovščina, in so se mrtvaški obredi za njim vršili tako svečano, ko za papežem samim. Pokopali so ga pa, uslišavši Metodijevo prošnjo, v cerkvi sv. Klementa, na desni strani altarja.

Po smrti Cirilovi je moral Metodij sam prevzeti vso skrb za moravsko-panonsko cerkev.

Rastislav je hotel od nemške države neodvisen postati; politično neodvisnost bi mu pa naj pripravila cerkvena neodvisnost. Rastislav še toraj ni mogel s tem zadovoljen biti, da je dobil za svoje pokrajine lastnega škofa, tako, da ni pasovski škof nič več opravka imel v državi njegovej. Rastislav je moral marveč tudi na to delati, da postane njegov škof tudi neodvisen od solnograškega nadškofa, ter neposrednje rimski stolici podložen. Papež seveda ni preziral, da bi nova nadškofija v pokrajinah Rastislavovih nikakor ne bi bila po volji kralja Ludovika in škofov njegovih. Na drugej strani pa je videl, da bi se z ustanovitvijo nove nadškofije cerkvene namere zdatno pospešile. Ko je torej Rastislav papeža prosil, naj bi ustanovil novo nadškofijo za pokrajine njegove, mu je rad vstregel, in je nadškofijsko oblast izročil ljubljencu Rastislavovemu, novoposvečenemu škofu Metodiju, ki se je zdaj podal k čredi svojej.

Seveda je rimska stolica ustanovitev nove nadškofije uradno naznanila nadškofu solnograškemu in škofu pasovskemu. To samo na sebi jima nepovoljno naznanilo nja je tem huje vznemirilo, ker se je nova nadškofija ustanovila, pa nju vendar ni nikdo prašal, ali jima je vse to prav ali ne. Tudi je to postopanje rimske stolice nekako odkrilo skrivne politične namere Rastislavove. Take slutnje so menda napotile nemškega kralja Ludovika, da je takoj leta 868. Rastislava s svojo vojsko zgrabil. Med vojnim hrupom ni zamogel Metodij cerkvenih zadev v Moraviji po papeževem naročilu in po želji Rastislavovi vrediti; pa tudi v Panoniji razmere niso bile ugodne, ker se je skoz njo eden del nemške vojske proti Rastislavu pomikal; zato tudi Kocel, knez panonski, Metodija ni zamogel podpirati pasovskemu in solnograškemu škofu nasproti. Prvo leto se je Rastislav Ludovikovi vojski vspešno ustavljal. Ali Svetopolk, nečak

Rastislavov, ki je pod vrhovno oblastjo strica svojega v Nitri gospodoval, in je oddelek njegove vojske vodil, se je gospodarju svojemu izneveril.

Sebe in deželo svojo je izročil milosti kraljeviča Karlmana, ki je bavarsko vojsko proti Rastislavu vodil. Rastislav je slutil, kaj Syetopolk namerava, in je prišel z nekoliko oboroženci v deželo njegovo, da bi ga odstavil. Svetopolk ga pa vjame, vklene in Karlmannu izroči, ki ga l. 870 se seboj v Režno žene. Zdaj je Karlmann Moravijo lahko v svojo oblast spravil, in je postavil grofa Engelschalka in Wilhelma za oskrbnika pridobljeni zemlji. Vzel je tudi bogate zaklade Rastislavove in se je vrnil na Koroško. Ko je kralj Ludovik v novembru leta 870. v Režno došel, je ukazal Rastislavu oči iztekniti in ga v samostan zapreti, Dalje sledi.

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih gorc.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Štev. 15. Moistrice ali levi žep.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 39—51. Murkovo izdanje, str. 97, št. 61 z opomnjo izdateljevo: „V fari sv. Urbaña, gde so Volkmer duhoven pomogavec bili, je bil mož, kateri je skoro vsako delo za silo opraviti zastopil, Vsi ljudje so to vedili, ino ga zato radi okoli se imeli. Tudi Volkmer so ga enkrat na domlatke poyabili, ino pri tej priložnosti za šalo s toj pesmjo počastili.“

1. Pevecov duhi, kai yas je, * Prite, no v me dehnite, * Da se moi odtali! * Zima njemi branit če * Pejti, kai vsa fara vé, * Enem moži k časti.
2. On pri mizi to sedi * No zadremlen nas gledi * No tobaka š(n?)ofa, * Prah tobačji v gut zleti, * Kašla, da ga konec ni; * Prah mu draži klofa.
3. Z yinom si naleje glaž, * Reče: Krof! to vino maš * Z njim si prah operi. * Vzeme svinsko amico,¹⁾ * Z nje obere meso vso, * Vrže kost za dveri.
4. Zdaí gledí, kak z mele miš, * Kelko je na mizi špiž, * Šteje no koštava: * Krapí so presoleni, * Močnik ne zabeleni, * Župa y mašči plava.
5. Zelje ne oprano blo, * Meso že je skisnilo * Skisnile klobase * Kery 'z kopuna, 'z pišenci * No 'z purana se cedi * Godla kebre pase.
6. Tak sam soboi mož guči, * Kapica na stran visi * No sloni na sohi * Kuhne dekla postoji * Odpre široko oči, * No smeji se kohi.
7. Samo koh on neče bit', * Polovnjake zna nabit' * Pa za velko silo: * Pintari mu radi so, * Vejo, njegvo delo bo * Dobro za cedilo.
8. Pismo njemi žlahta da, * Da, kak ona šaibe zna * V sterte glaže stav'ti * On pa to, kai celo je, * Razdrobi na pislice * Da 'ma več popravti.
9. Za mesara se derži * Či se drugi ne dobi: * Kunšno on ve klati; * Pred, kak kole, segne v žep, * V kravo zadi vtekne čep, * Da ga ne poblati.

¹⁾ amica = pleče?

10. Žena v kimpeti leži, * Otročičom kruh fali * Pek on k časi grata; * Peč zakuri, stavi kvas, * Ničke puni, krez en čas. * Kruh z loparom šlata.
11. Neki čas krčmar je bia, * Lušt do krčme je zgubia, * Ne je 'mea kai piti; * Pivei vino 'zpili so * Mene žeja klala bo, * Dirja caingar skriti.
12. Padar je, ker briti vé, * To ime on 'meti če: * To si on zasluži. * S čertalom po bradi gre, * Dlačje čisto skubi 'z nje, * Kak kmet praho pluži.
13. Da tak dobro briti ve, * To nebaden čudež nè, * Žlaifar je, 'ma brusa * Britvo z njim pogladi tak, * Da se ognuť more dlak; * Včekne¹⁾ pač, kak kuza.
14. Negda so iz Zoleburga, * Tudi iz Koroškega * prišli k nam rezari: * Nai pes ali maček bo, * Moister, reče, sem za to * Bolši, kak vsi stari.
15. Vučen ne, kak eimerman * Denog žulov puno dlan * K priči virtom kaže: * Jaz sem stesa dosti dog, * No na mizo verga z rok; * Prav guči, ne laže.
16. Za zidara da se vun; * Vtiča ne naredi klun, * Tak ne guč zidara. * Zida res je vsaki den * Za pl. i no poleg st. ., * Mort je tam ne špara.
17. Tišlar je, da njemi par * Ne je bia, no bo nigdar; * Zlišano popravi: * Kai je gladko blo do zdaj, * To kosmato bo od zdaj, * Tak mu hoblič pravi.
18. Vsako delo njemi 'z rok * Gre, kak 'z junčeje glave rog; * Šlosarsko nai bude: * Či ne grata klučenca; * Tak pa gvišno klupica, * Či se ne razkole.
19. On še rad kovač bi bia, * Či se ne bi razpustia, * Da ma dosti špeha. * Klamfar, ja! to more bit', * Da si pondve zna zašit'; * Pondve so iz pleha,
20. Pridni šohtar je ta čas, * Gđa do njega pride glas, * Da se črevel para. * Vzeme s šilom dretico, * Z žajfoi si navoši njo, * Da si smolo špara.
21. Žnidarskega handverha * Zato se vučit je ša, * Da si z njim čas kratí; * Či pri njem en čas sedi, * Začne poleg dremati, * No na zadno spati.
22. Še je misla tkalec bit', * Da bi, či se vterga nit, * Prelje gerdo špota; * Pa, či meha se najem, * Kak kopun, to gvišno vem, * Gerdo bom piskota.
23. Toto hvalo ma vsigdar, * Da on kunštni je lončar, * On brez šaibe stavi, * Pisker, kam ga meti če: * Ker, kai v njemi bo, ne ve! * Gnoišenea se pravi.
24. Mlinar ne je biti htea, * Mir po noči ne bi 'mea; * V mlini ne je spati; * Šrot pa denog 'ma doma * Či kai v njega sipat 'ma, * Mlin ne sme postati.
25. Remenar je tistokrat, * Dare mačka grata tat * No poje pečenje. * Mačko hitro zgrabi v past, * No, da njo odvadi krast, * Reže z nje remene.
26. Dugo misla je odkod * Vzea bo sedlo no homot, * Či si osla spravi: * Hlačnjak no korito 'maš * S tem si osla obsedlaš: * Tak sedlar je pravi.
27. Žalario v zimi zna, * Nos tè konoplino 'ma * No od nje je plavi; * Duge štrike spleta bo, * Toti časi sivi so; * Časi pa erjavi.
28. Gdo bi misla gda na to, * Da si on naprava bo, * Sam za se kučio? * Gleite! gleite! on ja v njoj * Vozi za kuruzo gnoi, * Tak ve kolario.

¹⁾ včekne = vgrizne.

29. Da se vidi bit pečar, raufankerar, voglenar, * S saiami se maže, * No brez žutih noht le je * Ledrar, da skoz hlačice * Golo kožo kaže.
30. Klobučar je tistokrat, * Gđa klobukec more stat' * Iti gor na kapo, * No kerznar je 'zvoleni, * Da 'ma nos zabrojeni, * No kosmato sapo.
31. Godec je, da krece¹⁾ 'ma, * Pokrivač, da gladi psa, * Žličnak, gđa se liže, * No kočevar, štacunar, * Sitar, rešetar, metlar, * Je, da kupce striže.²⁾
32. Da se njemi nos ofna, * Z njega žganje dol kapla, * Žganjar more biti. * V lici kotlovina cvre, * Tak kotlar on gvišno je: * Nemre to taiti.
33. Enkrat je pernesa z grab * V kešici prav lepih žab: * Ene so ble žute: * Žena vidi, no kriči: * Mož! ti zali ribič si; * Vlova si nam rute.
34. Drugokrat je s pukšoi ša * Gledat' jel' kai strelat zna: * Že 'zpusti kotkota. * Zavec dirja vun skoz plot: * Čakai! jaz ti bom gospod! * Jager padne 'z plota.
35. Da brodnara ne odkod, * Sam gre, kak brodnar, na brod, * Hitro v ladjo skoči, * Tota mu ne ve šego, * Se potoni dol na dno * Dobro ga namoči.
36. Da ciglar zastopni je, * No prav dobre cigle žge, * Dužni smo verjeti: * Toto čast mu vsaki da, * Ker je njega vida gđa * Kluiče 'z lese vzeti.
37. Eno skoro zaba sem: * Pazte, da vam to povem, * Drakslar je pregnani; * Macel si je 'zdraksla, * Z njim si šture kalat' zna * Dare je piani.
38. Škoda, da se nej vučia, * On bi gvišno dober bia * Malar no pildhauar, No urmohar, no bukvar, * Goldšmid, drukar, no piyar * Štrikar no falhauar.
39. Še bi 'mea naš možek bit' * Nagel-haken-cirkelšmid * Girtlar no waisgarbar, * Pirštenbindar, štamicar, * Kampelmohar, lebceltar, * Seifensiedar. farbar.
40. Še šnirmohar no čižmar * Hebar, vahtar no vratar, * No kai več je tega, * Ja! vse to bi biti mea, * On si to napré je vzea * Dare se je zlega.
41. Pa či on vse to bi zna * Beržčas bi ob pamet ša * Da je ne prav zdravi; * Tudi bi prebogati bia, * Či bi se ba to vučia: * V zlatih tak že plava.
42. En'ga samo se je bau, * V serci ga je oigen žgau, * Gđa na to je misla: Kai? či bom k soldatom vzet'? * Omedli! če župo 'met', * Nai bo kak hte kiska.
43. Zdai, kak rihtar, visokost * Velko kaže, no dužnost * 'Ma, da druge viža: * On za se bogate 'ma; * Drugemi pa štere da, * Tak se mož poniža.
44. Zato je povišani * Kak verboltar, krez reči, * Kere 'ma graišina; * Več pa tudi ma skrbi, * Več kak vsi verboltari, * Kaiti šerga nima.
45. Vsakem časi mautnari * So častiti ludi b'li, * Onti zdaj ne menje: * Takšna čast se njemi da, * Od vseh ludi, da on 'ma * Mautnarsko smilenje.
46. Razvi tega gostokrat * Komisar je 'z serca rad * Gde se zakon šiva; * Srečen denog malogda, * Da obesi kozleka, * To ga v serci griva.
47. Ker kai več od njega zna, * Skoro naj na znanje da; * Pesem šla bo dale: * Meni pa se trdno zdi, * Da še dosti njoi fali! * Mož je ja pun hvale.
48. Tote, kere sem zapeja, * Sem iz lev'ga žepa vzea, * Tam ma on moistrie; * Pride pa en pametni, * No si odpre prav oči, * Vidi fretarie.

¹⁾ krece = srab? ²⁾ kupce striže = betrügt die Käufer.

Štev. 16. Čele ali jesenska grozovitnost.

Po Volkm. rokopisu „Zmes“, str. 52 — 53. Murkovo izdanje, str. 56, štev. 37. Jak. Košar, štev. 48.

1. O vi sirote, vboge čele! * Smilenje velko z vami 'mam! * Kak srečno virstvo ste vi 'mele! * Bog sam je tisto žegna vam. * Pa tudi hitro no veselo, * Gđa koli den je bia zato, * Letele ste na vašo delo * Po taužen-tih no ne po sto.
2. Prostane¹⁾ hrame ste si stavle, * No dosti hiž na šest voglov * Za vaš prihodni rod napravle. * Kak čudovit je toti pov! * Kak nai hitro se jaice 'zpova, * Že červek reje kredi 'ma * Iz njega 'zrase čela nova, * Čez mali čas se že zgodnja.
3. S kem več se družba vam pogmera, * S tem več si spravlate blaga. * Kai tota v zimi ne pocera, * To virt za svoj dobiček 'ma; * Pa neki virt. kak gaie, gladuje, * Bogaetvo vso od vas če 'met', * Vjesen nesmileno vas vbuje, * Oda, da ma več penez šet.²⁾
4. O starši! Čele vas vućio, * Kak hudo se vam zgodlo bo, * Či vas otroci oslepio, * No njim 'z rok date virstvo vso. * Nai čakajo, da pride zima, * Po zimi — ja té erbi so; * V jeseni pa nobeden nima * Oblast vam vzeti 'z rok blago.

Franc Kraner.

Životopisna črtica.

Zadnje dni pr. l. (21. decembra) umrl je na Ponikvi mož, ki se je celih 49 let trudil s podukom in z odgojo slovenske mladine. Bil je to vpokojeni nadučitelj Franc Kraner, mož male postave, a bistrega in vedrega duha.

Porodil se je 1. aprila l. 1810 v Konjicah. Po dovršenih ljudskih šolah pripravljaj se je za svoj poklic pri Fr. Viscomti-ju, uzornem učitelju v Konjicah, in je 31. avgusta l. 1826 v Celju napravil privatno skušnjo za trivalue šole. Z dekretom 20. oktobra l. 1827 je bil imenovan pomožnim učiteljem v Slov. Bistrici, kjer je služboval pet let. Kot provizor je bil nameščen v Dramljah 1 leto, pri Sv. Petru pod sv. gorami 2 leti in kot pomožni učitelj v Celju 2 leti. Meseca decembra l. 1837 se je podal v Rogatec, kjer je sledeče leto (1838) postal definitiven učitelj. Tu je ostal do l. 1854. Iz Rogatea je bil prestavljen v Sevnico in iz Sevnice 5. maja l. 1859 v Ponikvo, kjer je učiteljeval do jeseni l. 1876, ko je vsled očesne bolezni stopil v stalni pokoj.

Pokojni Kraner se je povsod odlikoval kot spreten, priden in vesten učitelj. Prizadeval si je, da so se njegovi učenci temeljito naučili elementarnih, za vsakdanje življenje potrebnih znanosti, skrbel je pa tudi v soglasju z duhovniki za versko-nravno vzgojo svojih učencev. To priznavajo vsa njegova službena spričevala in če prašaš njegove učence, vsak ti bo povedal, da je bil Kraner

¹⁾ Prostane = prostrane. ²⁾ šet = štet.

izvrsten učitelj. Zarad svoje značajnosti in vzglednega učiteljevanja je že v Rogatecu dobil častni naslov „vzornega učitelja“.

O svojem poklicu je imel vzvišene misli, zato mu je ostal zvest v hudih in dobrih časih. Kot podučitelju se mu je dostikrat slabo godilo, kakor mi je sam pravil, in prijatelji so ga nagovarjali, naj pusti učiteljevanje, češ, pri svojih zmožnostih in spretnostih bi lahko dobil boljšo službo, a vse zastonj: ni se dal pregovoriti. Navdušen za svoj poklic, je rad preziral osebno korist, ako je šlo za dobro stvar. V Celju je brezplačno sodeloval pri poduku učiteljskih pripravnikov. Skoraj povsod, kjer je učiteljeval, imel je nedeljsko in ponavljalno šolo, zraven pa še opravljal težko službo organista. Na Ponikvi je imel celo nekako učiteljsko pripravništvo in njegovi pripravniki so z dobrim celó s prav dobrim vspehom delali privatno skušnjo za trivialne šole.

Delaven je bil vedno, knjige in godba bila mu je najljubša. Ko je l. 1832 napravil učiteljski izpit, ni mu prišlo na misel, da bi počiyal, temveč z vso marljivostjo se je poprijel učenja takó, da je l. 1837 v Celoveu naredil izpit za 1. in 2. razred glavnih šol s pray dobrim vspehom. Celó v poznej starosti (l. 1861) je delal skušnjo za glavne šole in dobil izvrstno spričevalo. Res čuditi se je, da je kot samouk imel toliko vztrajnosti. Le škoda, da se je takrat za daljno izobraževanje učiteljev jako malo skrbelo. Zato mi je pogosto toževal: „Ko bi se bil jaz toliko učil, kolikor se uče učitelji dandašnji in imel toliko pripomočkov za izobraženje, kakor se jih dobi sedaj, postal bi bil ves drugačen človek.“

Rad se je spominjal svojega rajnkega prijatelja, učenega profesorja A. Kocena*), od katerega se je marsikaj naučil. Veliko veselje je imel do poezije. Večkrat mi je pravil, s kakšnim navdušenjem je bral pesni v „Novicah“ in sam mi je kazal nekaj svojih slovenskih in nemških pesnic, ki še niso preslabe.

Čez vse najljubša mu je pa bila godba; za njo je bil ves vnet. Znal je jako spretno igrati na orglje, glasovir, gosli in flayto. Kar je sam znal, rad je tudi drugim pokazal. V Celju je učil pripravnike igrati na orglje in glasovir in število tistih, ki so se pri njem godbe učili, gotovo ni majhno. Kot organist je povsod skrbel za lepo cerkveno pětje, kar njegova spričevala pohvalno priznavajo. Mnogo se je pečal tudi z risanjem in slikanjem in si s tem celó oči poškodoval. V lepomisju ga je malokdo prekosil. Sploh je imel jako spretno roko, zato je večkrat pravil: „Ko bi vsaj to mogel komu sporočiti, kar znajo moje roke!“

Rajnki je bil blagega srea, sebičnosti ni poznal. Svojim višim je bil pokoren, z ljudmi prijazen, v svojem poklicu vesten, strog in natančen, v družbi pa vesel in šaljiv. Zato so ga povsod ljubili in spoštovali. Imel je mnogo prijateljev, osobito med svojimi tovariši in duhovniki. Rad se jih je spominjal svoje zadnje dni, ko je drugič oženjen pri svojih Ponkovljanih mirno in zadovoljno živel. Ohranimo ga v blagem spominu.

F. Šetine.

---

*) Kocen, ponkovski rojak in znan geograf, je bil svoje dni kaplan v Rogatecu; tu sta se bila seznanila.

Dopisi.

V Vurbergu, 17. aprila 1885. Dne 1. aprila je imelo naše učiteljsko društvo svoje mesečno zborovanje v šoli okolice Ptujске. Zbranih je bilo 24 udov. Kot gosti so se udeležili zborovanja gg. dr. Gregorič, dr. Hermann, dr. Ploj jun. in gdč. Planinšek-ova. Izmed učiteljev sta bila navzoča gg. Hauptmann iz Ormoža in Flis iz Brezna. Točno ob 11. uri otvori g. predsednik sejo s primernim nagovorom pozdravi in predstavi zbranim g. e. kr. profesorja Franca Hauptmann-a iz Gradeca. Zatem se prečita in odobri zapisnik zadnje seje in se prečitajo dopisi.

Sadjerejskemu društvu v št. Jurju na j. ž. se izreče zahvala za poslanih tisoč jabolčnih divjakov, ki se razdelijo med učitelje društvenike v Ptujskem okraju.

Druga točka vzporeda se prestopi.

Gospod prof. Fr. Hauptmann zdaj predava „o važnosti realnega pouka v narodni šoli.“ Svoje predavanje razdeli v dva dela, v teoretični in praktični. V prvem delu govori g. profesor o potrebi realnega pouka v narodni šoli sploh, in v slovenski narodni šoli posebej. Sploh veje iz predavanja gosp. profesorja ona čista in vzvišena ljubezen do naroda svojega, katero si pač slobodno in brez premisleka more vsak učitelj vzeti kot uzor.

Ker je g. profesor obljubil Vam poslati to predavanje, mi ni treba natančneje o njem poročati.*)

V drugem, praktičnem delu gospod predavatelj povdarja nazornost naravoslovskega pouka, ter v to svrho napravi več poskusov: a) o zračnem tlaku; b) iz magnetizma; c) iz elektrike, ki so se vsi izvrstno obnesli. Zelo zanimiv je bil majhen elektromotor, katerega žene en galvanični element. Vsi ti poskusi se dajo na zelo priprostih in cenih aparatih otrokom pokazati.

Po predovanju se g. Žiher zahvali gospodu profesorju v imenu društva za znjegov trud. Gospod dr. Gregorič se isto tako zahvali v imenu okrajnega šolskega sveta.

Tudi se izreče najtopleja zahvala g. dr. Jurtelu, ki je požrtovalno podaril zopet vsem šolam po 3 zvezke Razlagove pesmarice, da en zvezek uvrste v šolsko bukvarnico, druge pa razširijo med pevajoče ljudstvo.

Zatem stavita se dva nasveta zaradi majniškega izleta. Gospod Serajnik nasvetuje, da društvo naj ima svoj letošnji „majales“ na Ptujski gori; gospod Šijanec pa nasvetuje sv. Lovrenc v Slov. goricah. Sklene se, da društvo izleti 6. maja k sv. Lovrencu v Slov. goricah. Končno še priporoča g. Porekar vsemu učiteljstvu „Popotnika“ v občo podporo; nobeden slovenski učitelj nebi smel manjkati med njegovimi naročniki! Seja se sklene $\frac{3}{4}$ na 1. Na zdravo in veselo svidenje pri sv. Lovrencu!

Mat. Kolarič.

Iz Ponikve. Učiteljsko društvo šmarijskega in rogaškega okraja imelo je prvo letošnje zborovanje 1. aprila v Šmariji. Navzočih je bilo 14 učiteljev in zborovanje je trajalo od $\frac{1}{2}$ 11 — 12 predpoldne in od 1 — $\frac{1}{4}$ popoldne. Po prečitaniu in odobrenju zapisnika razpravljalo se je prav obširno o drugi točki dnevnega reda: o razdelitvi učne tvarine iz realnih predmetov (Zemljepisja zgodovine, prirodopisja in naravoslovja) za eno- in dvorazrednice. Poročevalci so bili gg. Šumer, Oberski, Blenk in Jurkovič. Sprejela se je razdelitev g. Oberski ja iz zemljepisja in zgodovine nespremenjena; ravno tako se je odobril Blenkov podrobni načrt iz prirodopisja in Jurkovičev iz naravoslovja. Debata je bila zelo živahna in vdeležili so se je malo ne vsi navzoči, osobito gg. Jurkovič, Blenk, Oberski, Vezjak, Šumer, Fajs, Strmšek, Večaj in Šetine. Zjediniili smo se vsi v tem, da je najboljšje, določiti malo tvarine, a ta naj se

*) Dotični govor podamo č. bralcem na prvem mestu današnje številke.

Vredn.

temeljito obravnava. — V novi odbor so voljeni gg.: F. Jurkovič, predsednik; F. Vezjak, podpredsednik; M. Šumer, denarničar in arhivar; F. Šetine in F. Leskovar, zapisnikarja; E. Blenk in J. Večaj, odbornika.

Prihodnje zborovanje bo 7. maja pri Sv. Križu poleg Slatine, kjer bosta goyorila gg. Leskovar in Blenk. Povdarjati moram to posebnost, da so učitelji našega društva z malimi izjemami vselej radi prihajali k zborovanjem in nadjati se je, da se bodo tudi zborovanja v Slatini vdeležili iz obeh okrajev v prav obilnem številu.

F. Šetine.

Iz št. Jurja ob juž. žel. Odbor „Cesarjevič Rudolfovega sadjerejskega društva za Spod. Štajer“ je imel svojo sejo, katere so se udeležili gg. dr. G. Ipavic kot predsednik, in odborniki vitez Berks, graščak na Blagovni; Mihael Vošnjak, posojilnični predsednik v Celju; Franc Lenček, veleposestnik na Blanci; Franc Praunseis usnjar in veleposestnik iz št. Jurja, in tajnik društveni; Mihael Vizjak — Pečovšek bil je po boleznih zadržan.

Med drugimi točkami obravnavalnega reda naj omenjam le one, ki bi utegnile „Popotnikove“ čitalce posebno zanimati. Izmed prošnikov za sadežne divjake, žlahtne cepiče, požlahtnjena drevesca, je prav obilno število učiteljev; so pa tudi mnogoštevilni kmetski posestniki iz raznih krajev in drugih stanov. Prošnjam se je povsem ali vsaj deloma s pošiljatkami ustrezalo. Tu mi je opomniti, da se je v prvi vrsti gledalo na društvene ude, razdelilo se je več tisoč divjakov in cepičev; požlahtnjenih drevesec pa letos še društvo ni oddajalo, ker so še premajhna — društvo obstoji še le tri leta, zatorej je nemogoče, da bi že moglo imeti 5, 6-letna požlahtnjena drevesca. — Odbor je določil letošnjemu občnemu zboru 10. dan maja (nedeljo popoldne) tukaj v št. Jurju sè sledečim obravnavalnim vzporedom: Poročilo predsednikovo in blagajnikovo; predlogi odbora in sicer a) o zadevi letošnje rastave sadja, b) o podpori ustanovljajoči se podružnici v Makolah, c) o spremenitvi društvenih pravil; temu sledi predavanje g. Fr. Lenčeka o sadnih sušilnicah; volitev novega odbora in slednjic razni predlogi.

Društvo si bode naročilo podobe (modele) raznega sadja iz nekoč papirne tvarine onih izvrsst, ki se našim krajem najboljše prilegajo zaradi lažjega spoznavanja in imenovanja.

V. Jarc, tajnik.

Budimpešt. (Jokai in učitelji.) Pred kratkim se je podala deputacija peštanskih učiteljev k Jokai-u, da mu k šestdesetletnici izreče častitko. Vodil jo je Štefan Szöke, kateri je v daljšem govoru povdarjal pesnikove zasluge. Jokai je blizo tako-le odgovoril: „Pred vsem uporekam trditvi, da spadate vi v zadnji razred človeške družbe; učiteljski stan je prvi v narodu. Eden izmed najodličnejših mož našega stoletja, knez Bismarck, je tudi o ljudskih učiteljih govoril z velikim priznanjem. Na sprehajališču srečal je nekega dne dva učitelja; na nja kazajoč, rekel je svojemu prijatelju: „Za našo slavno zmago se imamo tema zahvaliti.“ In tudi jaz in moj prijatelj Pavl Szontagh praviva, da moramo naš narod pretvoriti; to pa zamoremo storiti le po ljudskih učiteljih, v kojih rokah leži bodočnost naroda? Kot ubog kalvinističen dijak pečal sem se tudi s težavnim učiteljskim poslom in toraj dobro poznam njegove težave. Znane so mi pa tudi prijetnosti tega stanu. Kolika radost napolni prsi učitelja, ako vidi svoje gojence uže odrastene, če vidi, kako se iskra, katero je on unetil, razvije v plamen. Res je tudi, da se učiteljevo delovanje še vedno neprimerno ocenjuje. Jaz sem se celo svoje življenje ukvarjal s podukom, trudeč se, sè svojimi romani razširjevati omiko, in komu se je omika priljubila, zamore jo iz lastnega nagiba nadaljevati, ker se ja vsakdo do svoje smrti učiti mora. Prosim vas toraj, da me smatrate za svojega tovariša, če me zato sploh

vrednega cenite.“ — Cela deputacija je na to odgovorila z navdušenim „Eljen!“ Pesnik je potem pokazal učiteljem svojo knjižnico in je tudi iz neke škrinje poiskal svoja šolska spričevala, iz katerih se je razvidilo, da je bil izvrsten dijak. Prav srčno se je potem Jokai poslovil od deputacije.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je občini Kamei pri Mariboru, potem občini Dolenja vas v političnem okraju Kočevskem, za razširjenje šole po 200 gld. in občini Griblje v črnomeljskem okraju za zgradbo nove šole tudi 200 gld.

[Bratovščina sv. Cirila in Metodija.] Ministerstvo notranjih zadev potrdilo je v 9. dan t. m. št. 5179 pravila tega društva.

[Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli⁴] zove se knjižica, kojo je spisal Janko Leban (Gradimir), ljudski učitelj, in katera se kot ponatis iz „Uč. Tov.“, dobiva v Milic-evi tiskarni posebej, mehko vezano po 30 kr., pod križnim zavitkom 5 kr. več, to je: 35 kr. Ta knjižica bode dobro služila vsakemu slov. učitelju. Gorko jo torej priporočamo!

[† Ivan Volavšek] Nemila smrt nam je 21. t. m. pokosila prijaznega, v breškem okraju v obče priljubljenega in spoštovanega kolega Ivana Volavška, učitelja na dečki šoli v Brežicah. Bodi mu zemljica lahka! S. M.

[Princ in šolarček] Desetleten deček, učenec neke londonske šole, poslal je princu Edvardu k rojstnemu dnevu sledeče pisanje: „Dovolite, kraljeva visokost, da pošlje tako majhen pobič, kakor sem jaz, tako velikemu gospodu, kakor ste Vi, najsrčnejša voščila k rojstnemu dnevu. Bog daj, da bi naša dobra kraljica in Vaš oče, princ Waleski, še dolgo živela; mi otroci se moramo toliko zgodovine učiti o kraljih in kraljicah.“ Princ Edvard odpisal je dečku lastnoročno z naslednjimi besedami: „Zahvaljujem se svojemu mlademu prijatelju za voščilo, katero je tako lepo sestavil in brez pogrška napisal, in upam, da se bode še dalje zgodovine učil.“ Tako poročajo „Times“.

[Število slušateljev na avstrijskih univerzah.] Letos ima dunajsko vseučilišče toliko slušateljev, kakor do sedaj še nikdar, od kar je bilo ustanovljeno. Dosedaj je vpisanih 5421 slušateljev, a to število bo vsled poznejših inskripcij gotovo naraslo na 5700. V lanskem zimskem semestru znašalo je število slušateljev 5221. Da se je število teh za toliko pomnožilo, pripisuje se zlasti temu, ker se je novo vseučiliščino poslopje odprlo. Na posamezne fakultete razdelé se slušatelji tako-le: juridična fakulteta šteje 1703 rednih, 278 izvanrednih slušateljev, za nekoliko manj nego lani. Temu nasproti pa se je število medicincev pomnožilo, kajti vpisanih jih je 2455, in sicer 2291 rednih in 164 izvanrednih, med tem, ko jih je bilo lani vse skup le 2013. Na filozofični fakulteti je 509 rednih, 245 izvanrednih in na teologični 196 rednih in 35 izvanrednih slušateljev. Tudi na zadnjih dveh fakultetah se je njih število od lani pomnožilo. Vseučilišče v Gradcu šteje 1110, v Inomostu 740, nemško v Pragi 1447, a česko 1757, v Krakovem 918 v Levovu 986 in v Črnovicah 267 slušateljev. Skupaj obiskujejo tedaj navedene univerze 12648 slušateljev.

[Številjenje v Surinamu.] Prebivalci v Surinamu poslužujejo se pri številjenju prstov na rokah, tako da pristevši do petega prsta, ne reko: pet, maryač: jedna roka. Pri 6, ali 7. prstu druge roke štejejo: jedna roka in jeden

ali dva prsta ter pri 10. prstu pravijo: dve roki, pri 15. pa tri roke. A pri 20. prstu ne reko več: štiri roke, ampak: jeden človek. Za število 47 glasi se pri Surinamecih: 2 človeka, jedna roka in 2 prsta. In tako štejejo dalje do 100, katero število imenujejo: pet ljudi, in potem vedno tako dalje. Posebno ne pripraven, da celo nerabljev je ta sistem za blagajne, računске zavode in banke, kjer je treba računati s posebno velikimi števili.

[Prebivalstvo v Rusiji] Kakor kažejo uradni statistični podatki, brojiła je evropska Rusija 1882. leta 77,869.521 prebivalcev in sicer 38,651.977 moških in 39,217.544 žensk. Z azijskimi okraji imelo je pa carstvo vkupe 102 milijona duš. Najbolj obljudena sta okraja Moskovski (73 duš na jednej □ vrsti) in Podolski (62 duš na jednej □ vrsti), najmanj obljuden je pa Astrahan (0.4 duš na jednej □ vrsti.) 1882. leta imeli so v Rusiji 3,904.577 porodov, 3,033.569 mrličev in 716.247 zakonov.

[Prebivalstvo Kozaško] se je v poslednjih 30 letih jako razmnožilo. Začetkom l. 1854 je bilo v vseh sedmih kozaških pokrajinah 1.704.937 duš; 1. januarja 1884 pa 3,140. 089, torej za 84.2 odstotkov več. Na posamezne pokrajine spada začetkom tega leta to število: Donska pokrajina 1,493.078, Kubansko-Tereška 1,015.034, Orenburška 343.919, Zabajkalsko-Amunska 159.748, Sibirsko-Seminječenska 139.500, Uralska 123. 105, Astrahanska 23.363 duš. Žensko prebivalstvo je proti navadi v manjšini; tako je na primer v Kubanski pokrajini na 281.071 moških in same 277.053 žensk.

[Koliko stanejo nekoje znamenite stavbe?] Velika opera v Parizu stane 40 milijonov frankov, ravno toliko justična palača v Bruselju. Justični palé v Londonu stoji 22.5 milijonov, parlamentno poslopje v Westminsteru pa 87.5 milijonov goldinarjev našega denarja. Dom v Kolinji (Cöln) zavsem stal je 25 milijonov mark, a za zgradbo hiše nemškega državnega zbora potrosilo se je 23 milijonov mark. . . . Le za hiše, ki so posvečene pouku in vzgoji, pač vsaka vsotica previsoka je!

Bruno.

Vabilo. Ptujsko učiteljsko društvo priredi 6. maja t. l. izlet k sv. Lovrencu v Slovenskih goricah, kjer bode tudi zborovalo. Pri zborovanju se bode predavalo o petju po številkah in o domovinoslovju. Ob 10. uri je velika sv. maša, pri katerej se bode pelo. Skupni obed pri gospodu Koserju. Ta dan se lahko uporabi kot prost pomladanski, vendar naj nobeden učitelj ne pozabi dotičnim slavnim oblastnijam tega o pravem času nazniniti. Društvenike, sosedne tovariše in vse prijatelje učiteljev vabi k obilnej udeležbi

odbor.

Vabilo. Ormoško učiteljsko društvo bode imelo dne 7. maja t. l. ob 11. uri predpoldne v poslopju Središke šole svoje redno zborovanje. Dnevni red: 1. Prečitanje in odobrenje zapisnika zadnje seje. 2. Dopisi. 3. Predavanje gosp. Košarja „O šolskih vrtih.“ 4. Predavanje gosp. Ungerja „Glavne napake domače vzgoje otrok.“ 5. Novi učni načrti. Poročevalec gosp. Košar. 6. Nasveti. K prav obilnej udeležbi vabi

odbor.

Javno zahvalo

izreka „ptujsko učiteljsko društvo“ gospodu profesorju Fran Hauptmann-u za izvrstno predavanje pri zborovanju, dne 1. aprila t. l. Čestitati je vsakemu društvu, kateremu se posreči, tako izvrstnega strokovnjeka k predavanju pridobiti.

France Žihor, predsednik.